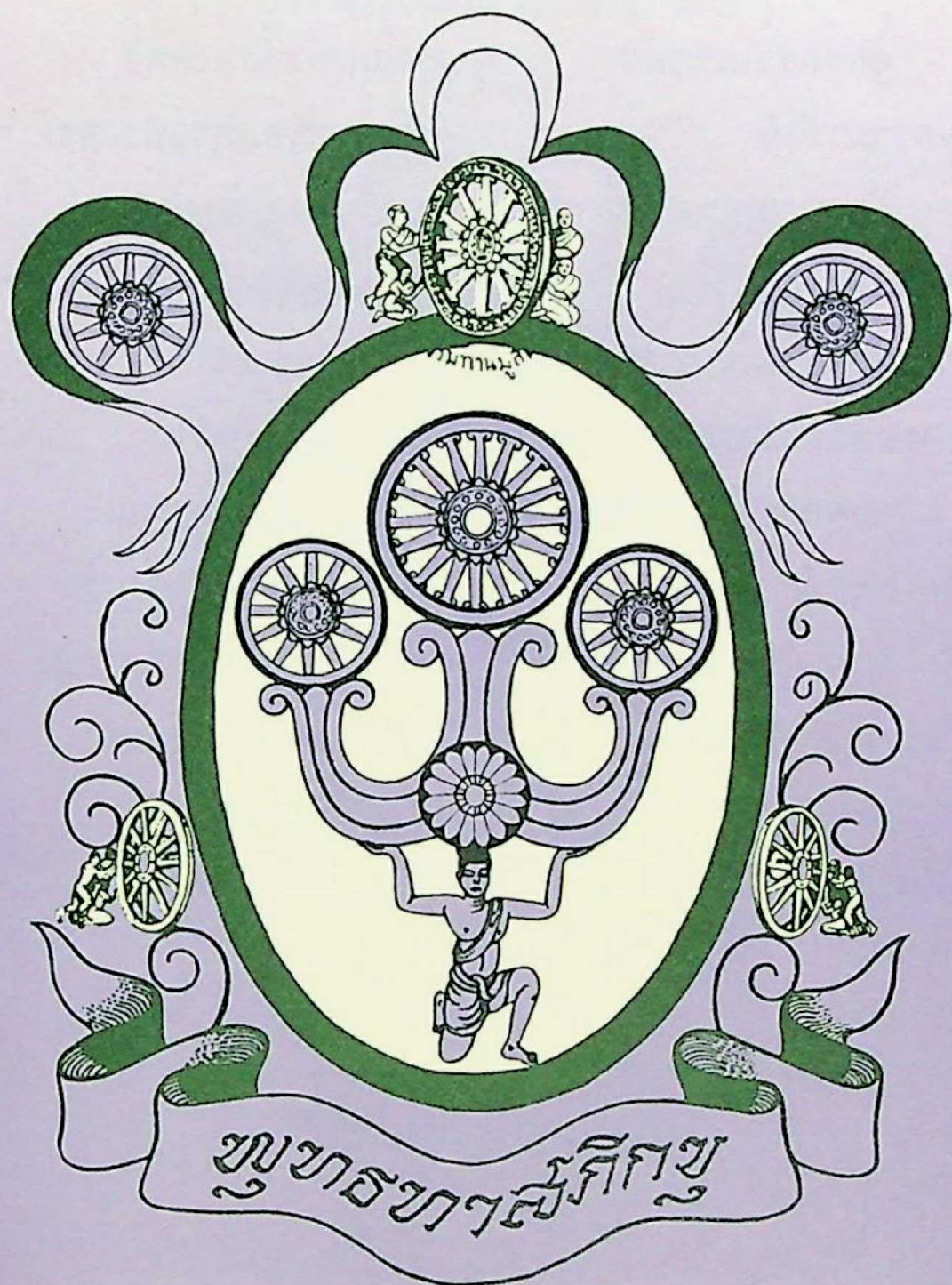

ธรรมศาสตร์ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๗๑]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมั่นทั่วทั้งธาตุตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
มั่นหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกสุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่สู่เดรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรชั้พระพุทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผ่องแผ้วพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งธาตุตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

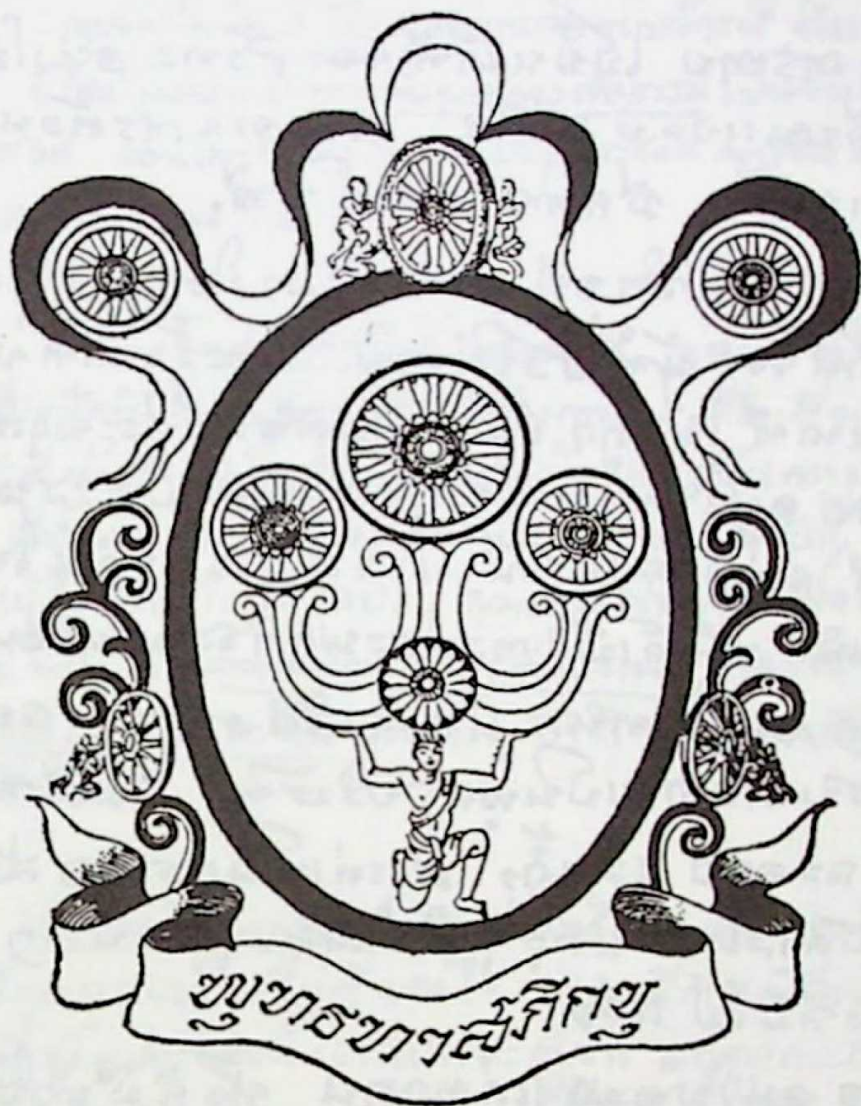

พิมพ์ที่ : **มิตรนการพิมพ์**

259/142 ซอยพิบูลย์เวศม์ 2 สุขุมวิท 71 พระโขนง คลองเตย กรุงเทพฯ 10110
โทร. 392-0146 แฟกซ์: 381-0238

ธรรมศาสตร์ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้

[ชุดหมุล้อ อันดับ ๗๑]

วันพุทธทาสสมาปณานุสรณ์

ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐

๖ กันยายน ๒๕๓๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๕๐๐ เล่ม

โมกษพลาตัม โธม,
๑๓ พย. ๕๕

ธรรมศาสตร์ ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้

นักศึกษา ผู้บวชเพื่อการศึกษาธรรมเป็นพิเศษทั้งหลาย,
การบรรยายเป็นครั้งที่ ๓ นี้ ผมจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า
ธรรมศาสตร์ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้.

ในครั้งที่ ๑ เราพูดกันถึง เรื่องการบวชนั้นคือ การฝึก
เพื่อการใช้ธรรมศาสตร์ ในครั้งที่ ๒ ก็ได้กล่าวถึง ลักษณะของ
ธรรมศาสตร์ ในความหมายที่กว้างออกไป และได้กล่าว
เพียงเป็นตัวอย่างเท่านั้น, ในวันนี้ก็จะกล่าวถึง สิ่งที่เรียกว่า
ธรรมศาสตร์ในอันดับที่สูงขึ้นไป ที่สามารถจะช่วยโลกได้.
ดังนั้นก็ควรจะเป็นที่เข้าใจกันได้เองว่า สิ่งนั้นก็มีอยู่เป็นสองระดับ
คือระดับที่แก้ปัญหาส่วนบุคคล นี้อย่างหนึ่ง และระดับที่จะแก้
ปัญหาของสังคม ส่วนใหญ่ที่สุดคือโลกนี้ได้ นี้อีกอย่างหนึ่ง.

คำบรรยายพิเศษแก่นักศึกษาที่อุปสมบทภาคฤดูร้อน
ประจำวันที ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๑๗

แต่ว่าก่อนแต่ที่จะกล่าวถึง ตัวที่เป็นธรรมศาสตร์ ในชั้นที่จะแก้ปัญหาลงโลกได้นั้น เราควรจะพิจารณากันถึงความสัมพันธ์กัน ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างบุคคลกับโลกทั้งหมดเป็นส่วนรวมกันเสียก่อน. โลกจะได้รับประโยชน์จากสิ่งทีเรียกว่าธรรมศาสตร์ ก็เพราะว่ามีบุคคลใช้มัน คือประพฤติมันในโลกนี้, เมื่อธรรมะเป็นศาสตร์ ก็ต้องหมายความว่า ต้องมีคนประพฤติธรรมะนั้น.

ทีนี้เราดูกันในชั้นแรกนี้ก่อนว่า ถ้าต่างคนต่างประพฤติธรรมเพื่อตัวเองเท่านั้น นี่มันก็เป็นอย่างหนึ่ง, ถ้าต่างคนต่างประพฤติธรรมเพื่อผู้อื่นเท่านั้น ถ้าสมมติว่ามีได้ และมันก็มีได้เหมือนกัน นี่ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง, ถ้าแต่ละคนๆ ประพฤติประโยชน์เพื่อทั้งสองฝ่าย คือทั้งเพื่อตนและเพื่อผู้อื่น นี่มันก็เป็นอีกอย่าง. แต่บัดนี้ปัญหามันไปมีอยู่ที่อื่น ก็คือว่า ในเวลานี้ดูแล้วจะเห็นว่า ส่วนใหญ่ไม่มีใครประพฤติ ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่นเลย, นี่จะเป็นไปได้ไหม เดียวก็จะพิจารณากันดู.

ผลของการประพடுத்தธรรม

ผมอยากพิจารณามาตามลำดับ ว่าถ้าต่างคนต่างประพடுத்தธรรมะเพื่อตัว มันก็หมดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากบุคคล คือที่บุคคลจะทำให้เป็นปัญหาเกิดขึ้นแก่บุคคล เพราะต่างคนต่างไปประพடுத்தธรรมะเสียแล้ว โลกนี้ก็พอจะอยู่กันอย่างสงบได้. แต่ว่ามันไม่เจริญก้าวหน้า ในส่วนที่เป็นของพิเศษ เช่นความงดงาม ความสะอาด เป็นต้น, เรียกว่ายังบกพร่องในส่วนความเจริญทางฝ่ายวัตถุ หรือที่เป็นส่วนรวมที่ยิ่งขึ้นไป อาจจะมีแต่ฤทธิมุณี หรือแม้กระทั่งพระอรหันต์ เต็มไปหมดก็ได้ ก็มีความสงบ แต่ก็ยังขาดอะไรอยู่บางอย่าง.

นี่ถ้าว่าต่างคนต่างประพடுத்தเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ซึ่งมันเป็นสิ่งที่มีได้ แต่เดี๋ยวนี้ก็ไม่มีใครจะเชื่อว่ามันจะมีได้, ถ้าตามกฎหมายแห่งเหตุผล มันก็ต้องมีได้ มันมีแต่ว่า มันมีอะไรบางอย่างมาทำให้มีไม่ได้ ถ้ามันมีได้ ทุกคนก็จะได้รับประโยชน์ทางฝ่ายตนนั้นน้อยไป เพราะมันแต่ไปประพடுத்தประโยชน์ผู้อื่น. แม้หลักในพระพุทธศาสนาก็มีว่า บำเพ็ญประโยชน์ตน หรือทำตนให้ได้รับประโยชน์ได้เสียก่อน จึงจะสามารถทำประโยชน์ผู้อื่น.

ต่างคนต่างตั้งหน้าประพฤติประโยชน์ผู้อื่น มันก็เป็น
อุดมคติโพธิสัตว์ คือช่วยคนที่ยังตกทุกข์ได้ยาก. ถ้าจะมา
สาละวนแต่ช่วยบุคคลอื่น ประโยชน์ตนนั้นมันก็ต่ำไป แม้จะมี
โพธิสัตว์เต็มไปทั้งโลก ความสงบมันก็จะสู่ได้อย่างแรกไม่ได้ คือ
ต่างคนต่างประพฤติธรรมะเพื่อตัว มีความสงบอย่างแท้จริง.

ดังนั้นเราก็เห็นได้ว่า การตั้งหน้าแต่ประพฤติประโยชน์ผู้
อื่นนั้น ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดของมนุษย์ได้
เพราะมันไปเลี้ยงลูกอ่อนกันอยู่เรื่อยไป ถ้าจะมีสันติภาพได้ ก็
เป็นสันติภาพชั้นต่ำๆ ชั้นด้นๆ ชั้นที่เกี่ยวกับสังคมในส่วนพื้น
ฐานเท่านั้นเอง, แล้วมันก็เป็นสิ่งที่ทำให้ได้รับประโยชน์ไม่เต็ม
ตามที่มนุษย์จะได้รับ ทำอย่างไรเสียก็จะได้รับประโยชน์ที่เต็ม ที่
สูงสุดของมนุษย์นั้นไม่ได้.

ที่นี้ก็มาถึงข้อที่ว่า ทุกคนประพฤติประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย
คือทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น. นี่ดูมันจะน่าดู หรือ
มันจะพอดิ ตนข้างเดียว มันก็สุดเหวี่ยงไปทางหนึ่ง, ผู้อื่นข้าง
เดียว ก็สุดเหวี่ยงไปทางหนึ่ง, ถ้าประพฤติประโยชน์พร้อมกันไป
ทั้งสองฝ่าย ก็ดูจะพอดิ เป็นความถูกต้อง คือว่าเป็นมัชฌิมา คือ
มันอยู่ตรงกลาง ก็ทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งสองข้าง.

มีพลเมืองที่ดี กระทั่งมีโพธิสัตว์ คือผู้ที่คอยช่วยผู้อื่น และมีได้กระทั่งฤาษีมุนี กระทั่งพระอรหันต์เป็นที่สุด; คือข้างฝ่ายโลกหรือในแง่ของโลกมันก็มีได้ดี, ในฝ่ายของธรรมะหรือเหนือโลก มันก็มีได้ดี เพราะว่าการช่วยซึ่งกันและกันนั้น มันทำให้ไปได้ไกล. เมื่อได้รับประโยชน์อย่างโลกๆ เต็มที่แล้ว คือมันเอี่ยมแล้ว มันก็ชวนขวายต่อไป ถึงประโยชน์ชนิดที่เขาเรียกว่าเหนือโลก.

ฉะนั้นขอให้จำสองคำนี้ไว้ด้วยว่า ประโยชน์อย่างโลกๆ ในวิสัยโลก นี่ก็อย่างหนึ่ง แล้วประโยชน์ชนิดที่สูงสุดหรือเหนือโลก นั้นมันอีกอย่างหนึ่ง. ถ้าต่างคนต่างช่วยกันทั้งสองฝ่าย มันก็ง่ายขึ้น คือจะไปได้ถึงสูงสุดขนาดนั้น; แปลว่าเมื่อมองกันดูในขั้นต้นๆ ทั่วไป มันก็มีความถูกต้อง กำลังเตรียมพร้อมที่จะเขยิบขึ้นไปสู่ขั้นกลางหรือขั้นปลาย เพราะมันช่วยกันในทุกแง่ทุกมุมทุกแขนง.

มีพลโลกที่ดี ก็ลองหลับตาดูเอาเองก็แล้วกัน ว่ามันจะเป็นโลกของอะไร, แล้วในพลโลกทั้งหมดเหล่านั้น มันมีบุคคลที่จะก้าวไปได้ไกล ตามอุปนิสัยสติปัญญาสามารถของตน ก็เป็นโพธิสัตว์มีอุดมคติช่วยผู้อื่น ก็มีอยู่มาก, แล้วก็มีผู้รู้ เช่น ฤาษีมุนี

อันนี้ก็มียู่มาก ประเภทครูบาอาจารย์, แล้วก็มีประเภทพระ
อริยเจ้า กระทั่งสูงสุดคือพระอรหันต์ ก็มียู่มากเป็นยอดสุดหรือว่า
เป็นธงชัย ยอดธงชัยสูงสุดก็ได้ ของโลกนี้. มันควรจะต้องการ
กันอย่างนี้หรือเปล่า? หรือตั้งปณิธานความปรารถนาที่จะทำกัน
อย่างนี้หรือเปล่า? ก็คงจะตอบได้ด้วยกันทุกคน.

โลกกำลังไม่มีการประพฤติประโยชน์ที่แท้จริง

แต่ที่นี้เหลียวกลับมาดูสถานะตามที่เป็นอยู่จริงในโลกนี้
ในเวลานี้ ไม่มีใครประพฤติประโยชน์ชนิดไหนอย่างจริงจัง
แม้แต่สักฝ่ายเดียว. ประโยชน์ตนเองก็ทำไม่ได้ บางทีก็ไม่อยาก
จะทำ กำลังทำอยู่ในลักษณะที่จะเชือดคอตัวเอง คือไปลุ่มหลง
ในเรื่องวัตถุนิยม ความเพลิดเพลินความสุขทางเนื้อหนัง. แม้
จะเจริญรุ่งเรืองด้วยวัตถุเหล่านี้ ก็ไม่เรียกว่าประโยชน์ตน เพราะ
ประโยชน์ตนอันแท้อจริงนั้น มันหมายถึงทำตนไม่ให้ต้อง
เป็นทุกข์ ไม่ตกเป็นทาสของอะไร.

ข้อนี้มันจะขัดกันอยู่ กับข้อที่คนทั้งหลายโดยทั่วไป รวม
ทั้งพวกคุณเหล่านี้ด้วย จะเข้าใจผิดกันอยู่ ว่าถ้าทำให้ร่ำรวยด้วย

ทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง อำนาจ วาสนาอะไรด้วยกันแล้ว ก็จะเรียกว่า ประพฤติประโยชน์ตน ก็ได้เหมือนกัน ตนของคนที่มีความคิดเพียงเท่านั้น. แต่ส่วนมากนั้น เมื่อไปหลงไหลในเรื่องทางวัตถุอย่างนั้นแล้ว มันกลายเป็นฆ่าตน ทำลายตน คือทำตนให้มันจมอยู่ในกิเลสอย่างนี้ ในความโลภ ในความเบียดเบียนกัน ก็เลยเป็นเรื่องฆ่าตนมากกว่า.

ต้องมีการประพฤติอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ไม่หลง ไม่ให้เข้าใจผิดในสิ่งเหล่านั้น, แม้จะมีเงินก็ไม่เป็นทาสของเงิน, มีทรัพย์สมบัติก็ไม่เป็นทาสของทรัพย์สมบัติ, มีเกียรติยศชื่อเสียง ก็ไม่เป็นทาสของเกียรติยศชื่อเสียง เหมือนที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้; มีเงิน มีเกียรติยศชื่อเสียง มีอะไรที่เขามีกันในโลกลนี้ แต่ก็ร้อนเป็นไฟ, แล้วก็ยังมีกิเลสมาก คือพร้อมที่จะเอาเปรียบผู้อื่น หรือว่าจะทำลายผู้อื่น ถ้าหากว่ามันจะได้เพิ่มประโยชน์ให้แก่ตน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างหลอกลวงทั้งนั้น. ถ้ารวบรวมกันอย่างนี้ แล้วก็เรียกว่า ไม่ใช่ประโยชน์ตนโดยแท้จริงในทางธรรม เพราะว่ามันทำอันตรายแก่ผู้ นั้น จะเรียกว่าประโยชน์ตนได้อย่างไร.

ขอให้เข้าใจคำพูดในภาษาธรรม หรือตามทางธรรมนี้แหละให้ดีๆ ว่าถ้าประโยชน์ตนแท้จริง มันไม่ต้องเอาไฟมาเผา

มาลนตน. นี่จึงว่าประโยชน์คนก็ยังไม่ได้ทำ เพราะไปมั่วลุ่ม
หลงแต่จะหาสิ่งที่มาเผาตนจนให้เราร้อน, แล้วมันก็เราร้อน
กว้างออกไปๆ ทั่วโลกได้โดยง่าย เพราะว่าสมัยนี้โลกมันเล็กนิด
เดียว มันแคบนิดเดียว สามารถที่จะไปรอบโลกได้ในเวลาอันสั้น
ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในโลกนี้ มันก็ถึงกันไปหมด.

ทีนี้เมื่อตนเองเป็นเสียอย่างนี้แล้ว ความคิดที่จะ
ประพฤติประโยชน์ผู้อื่นโดยบริสุทธิ์มันก็มีไม่ได้ เพราะคนก็ไม่
รู้จักตน, ไม่รู้จักประโยชน์ของตน, ไม่รู้จักกิเลสที่เป็นข้าศึก
ของตน มั่วแต่จุดไฟเผาตนอย่างนี้ มันก็ไม่มีประโยชน์ตน
แล้วคนอย่างนี้จะไปประพฤติประโยชน์ผู้อื่นอย่างไรได้. ที่ว่า
ช่วยกันช่วยกันนั้น มันเป็นเพียงดึงมา เพื่อจะทำประโยชน์ชนิด
ที่เป็นไฟเผาตนนี้ให้มันมากขึ้น ฉะนั้นในโลกนี้มันจึงมีแต่การ
ร่วมมือกัน เพื่อทำให้โลกนี้มันร้อนเป็นไฟมากขึ้น.

คุณไปพิจารณาคูด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ถูกต้อง และเป็นธรรม
ว่ามีความร่วมมือกันช่วยเหลือกันที่ตรงไหนบ้าง ที่ทำให้โลกมัน
เย็นลงไป เป็นสันติภาพสันติสุข; มันมีแต่ร่วมมือกันหาประโยชน์
ชนิดที่จะเอามาเผาตน เผาตนโลกให้มันร้อนยิ่งขึ้นไปเท่านั้น.
ฉะนั้นผมจึงมองไปในแง่ที่ว่า ในปัจจุบันนี้ในโลกนี้ ไม่มี

ประพฤติประโยชน์อย่างไหนสักอย่างเดียว ที่เป็นประโยชน์
อันแท้จริง กลับมีความโมหันธ์อันธพาลมากขึ้นในโลกนี้
เพราะมันมัวไปตกเป็นทาสของวัตถุ.

ฟังดูแล้วมันไม่น่าจะเป็นไปได้ ที่ว่าไม่มีใครเลยในโลกนี้
ที่กำลังประพฤติประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ยกเว้นเพียง
บางคน, แต่ถึงอย่างนั้นก็ทำเพียงอย่างที่เราเรียกว่าไม่สำเร็จประโยชน์
เพราะยังทำน้อยเกินไปไม่ถึงขนาด จึงมีแต่อันธพาลทาง
วิญญาณในโลกนี้มากขึ้น ๆ.

แต่ถ้าดูหยาบ ๆ ฟังหยาบ ๆ แล้ว ไม่น่าจะมีได้ที่ว่า ใน
โลกนี้ ไม่มีใครประพฤติประโยชน์อะไรแก่ตนหรือแก่ผู้อื่นเลย;
มีแต่ทำให้เกิดความเร่าร้อนระอุกันไปทั่วทุกหัวระแหง และก็โดย
ไม่รู้สีกตัว. เขาพากันเห็นกงจักรเป็นดอกบัว กลับกันเสีย,
กงจักรนี้มันทำอันตราย แต่มันสวยงามจนดูเป็นดอกบัวไปได้.
นี่คือลักษณะของวัตถุนิยม ที่สนุกสนาน เอร็ดอ่อยทางเนื้อทาง
หนัง ทางวัตถุอะไรต่าง ๆ นี้ มันสวยงามเป็นดอกบัว; แต่แล้ว
มันก็มีลักษณะเหมือนกับกงจักร คือพัดหัวของคนที่เราเอาไปใส่นั้น
ให้มันเล็ดดไหลแดงฉานอยู่เสมอ โลกนี้มันจึงมีแต่ความเจริญ
ทางวัตถุในเวลานี้.

ยิ่งเจริญด้วยวัตถุ ยิ่งเพิ่มวิกฤตการณ์

เจริญทางวัตถุเท่าไร มันก็เพิ่มวิกฤตการณ์ คือความระส่ำระสาย ยุ่งยาก โกลาหลวุ่นวาย เป็นทุกข์ทรมานนี้ ขึ้นมาสมส่วนกัน. นี่จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ แต่ขอรับรองสักอย่างหนึ่งว่า ช่วยไปสังเกตดูต่อไป มีความเจริญทางวัตถุที่ไหน ก็มีแต่การเบียดเบียนที่เพิ่มขึ้น เพราะคนมันหลง มันโง่ เป็นทาสของวัตถุ มันก็เห็นแต่เนื้อหนัง แล้วก็เบียดเบียนกันโดยไม่รู้สีกตัว และรู้สึกตัวด้วย.

มีความเจริญทางวัตถุที่ไหน ก็มีความยุ่งยากลำบากที่นั่น, มีความเจริญที่ไหน ก็มียุงที่นั่น ที่สวนโมกข์ก่อนนี้ไม่มียุง เดี่ยวนี้มีความเจริญมากขึ้น เต็มไปด้วยยุง. คุณดูซิ มีความเจริญถึงไหน เสรอื่นก็ไปถึงที่นั่น, มีความเจริญที่ไหน สถานอาบอบนวดโบว์ลิ่งก็ไปถึงที่นั่น มันคู่กันอย่างนี้, เรื่องวัตถุนี้มันคู่กันกับวัตถุ มันก็คู่กันกับพระไม่ได้ เรื่องวัตถุ.

ฉะนั้นจึงว่าความเจริญทางวัตถุถึงไหน ความยุ่งยากระส่ำระสายก็มีมากขึ้น, อย่างในกรุงเทพฯ นี้ อีกไม่กี่ปีก็หายใจไม่ออก. คุณก็พอฟังดูว่า อีกไม่กี่ปีก็หายใจไม่ออก มันเต็มไปด้วย

ด้วยกลิ่นอะไรก็ไม่ว่า กลิ่นรถยนต์ กลิ่นเน่า กลิ่นอะไรต่างๆ เพราะมันเจริญทางวัตถุมากเกินไป; คุณก็จำไว้สิ หายใจที่นี้มีรสชาติอย่างไร กลับไปถึงกรุงเทพฯ หายใจมีรสชาติอย่างไร ก็เข้าใจได้ง่ายนิดเดียว.

ถ้าคิดดูจนเห็นข้อเท็จจริงอันนี้แล้ว ก็จะเข้าใจที่ผมพูดว่า เดียวนี้ยังไม่มีใครประพาศติประโยชน์ที่แท้จริง แม้แก่ตนเองและแก่ผู้อื่น, ความเจริญสูงสุดทางวัตถุนั้น ก็คือการเพิ่มวิกฤตการณ์ความวุ่นวายระส่ำระสาย, กิเลสมันครอบงำแล้ว มันก็ทำเกินกว่าที่ควรจะทำ ไม่ได้ทำพอสะดวกหรือผาสุก ทำเพื่อบำรุงกิเลสทั้งนั้น.

โลกกำลังใกล้จุดสูงสุดของกลียุค

เมื่อเป็นไปอย่างนั้นมากขึ้นๆ ไม่เท่าไรก็จะถึงจุดสูงสุดของกลียุค. บางองค์ก็เข้าใจแล้วว่ากลียุคคืออะไร บางองค์ก็ยังไม่เข้าใจ, คือยุคที่มันมีเสนียดจัญไรสูงสุด เขาเรียกกลียุคสูงสุด มีแต่คนเห็นแก่ตัว คือเห็นแก่เนื้อหนังของตัวเอง, เห็นแก่ความเอร็ดอร่อย ความสุขสนุกสนานของตัวเอง; นี่เรียกว่าเห็นแก่ตัว

ไม่ใช่เห็นแก่ธรรมะ เพื่อจะถอนตัวออกไปเสียจากโลก ไม่ใช่ มันหลับหูหลับตาเห็นแก่ตัว. เห็นแก่ตัวแล้วก็ไม่เห็นแก่ผู้อื่น ฉะนั้นจึงเบียดเบียนผู้อื่นได้ ทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว แล้วก็มากขึ้นๆ จนถึงจุดสูงสุดของกลียุค คือฆ่าฟันกันง่าย ๆ อย่างที่เขาเรียกกันว่า มิคสัญญี หรือ สัตถันตรกับ. ความโง่ถึงที่สุด, ความโลภถึงที่สุด, แล้วความโกรธมันก็ถึงที่สุด, ยิ่งอยากยิ่งโลภเท่าไร มันก็ยิ่งเป็นเหตุให้โกรธ ประทุษร้ายถึงที่สุด. มิคสัญญี แปลว่า สำคัญกันว่าเป็นเนื้อ คือเป็นสัตว์ แล้วก็ฆ่ากันอย่างฆ่าสัตว์ ไม่มีความรับนับถือว่าเป็นมนุษย์, นี่วัตถุนิยมก็เผาผลาญโลก.

เดี๋ยวนี้กำลังระอุเป็นควันกรุ่นอยู่ก่อน ถ้าไม่ถอยกลับแล้ว วันหนึ่งมันก็จะลุกโพล่งๆ เป็นไฟเผาผลาญโลก. โลกกำลังตกอยู่ในชะตาหรือในซาตาเช่นนี้ ในเวลานี้ ระอุอยู่ด้วยอำนาจของความลุ่มหลงในทางวัตถุ, เขาว่าเขาเจริญในทางวัตถุ แต่เราว่าเขากำลังสะสมอำนาจของวัตถุไว้สำหรับจะเผาผลาญโลก, นี่คือปัญหาของโลก.

สิ่งใดที่จะแก้ปัญหานี้ได้ เรียกว่า ธรรมศาสตร์ ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้. มันได้แก่อะไร? คุณก็นึกดู คุณก็คิด

ได้โดยอิสระ ก็ควรจะให้โอกาสแก่ผม ที่จะพูดได้โดยอิสระบ้าง เหมือนกัน, ส่วนที่คิดเอาเอง ก็คิดไปตามความพอใจของตน แต่ผมพูดผมก็พูดตามความพอใจของผม. คุณก็ลองฟังไปคิดดู ว่ามันควรจะเป็นอย่างไร.

เดี๋ยวนี้โลกอยู่ในสภาพของกลียุคที่กำลังก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ๆ กำลังจะไปถึงจุดสูงสุด, นี่คือตัวสภาพตามที่เป็นจริงของสิ่งที่เรียกว่าโลก. มองอีกทางหนึ่ง โลกกำลังต้องการสิ่งช่วยเหลือ แล้วใครจะมองเห็น ใครจะรับรู้ในข้อนี้?

นี่เราเอามาพิจารณาในฐานะที่ผมเป็นนักศึกษาในทางธรรมะ มาหลายสิบปีแล้ว, ก็เป็นการศึกษาเรื่องโลก และเรื่อง ความรุดพัน ความหลุดรอด ความรอดของโลก ความปลอดภัยของโลก พร้อมกันไปในตัว เพราะว่าธรรมะนั้นเป็นอย่างนั้นเอง. ถ้าคุณศึกษาธรรมะถูกตัวธรรมะจริง คุณก็จะพบวิธีที่จะดับทุกข์เป็นแน่นอน ของตัวเองก็ได้ ของสังคมก็ได้. ตั้งใจว่าจะศึกษาธรรมะ เอ้า ศึกษาธรรมะศึกษาไปสิ เดียวมันกลายเป็นพบสิ่งที่จะดับทุกข์ จะแก้ปัญหของตนและของโลกได้.

ถ้ามันไม่มาถึงนี้ ก็แปลว่าคนนั้นยังไม่รู้ธรรมะเลย ยังไม่รู้ธรรมะที่แท้จริงเลย รู้แต่ธรรมะตัวหนังสือเพื่อไปอย่างนั้น ถ้า

ถึงธรรมะตัวจริง ก็จะได้พบความจริงในข้อที่ว่า มันมีความทุกข์อยู่จริง ๆ, มีมูลเหตุมาจากอะไรก็รู้ แล้วมันจะดับไปได้โดยวิธีใด, ดับแล้วจะเป็นอย่างไร อย่างนี้มันก็รู้, ธรรมะไม่มีอย่างอื่น มีแต่อย่างนี้.

สัมมาทิฏฐิ คือธรรมศาสตราที่จะช่วยโลกได้

ฉะนั้น เมื่อประมวลเอาความรู้ ที่ได้ศึกษามาในทางธรรมะแล้ว ก็พบสิ่งที่จะช่วยโลกได้หลาย ๆ ชื่อ, มีชื่อหลายชื่อด้วยกัน แต่ความหมายอย่างเดียวกันหมด จะยกตัวอย่างมาเป็นอย่างแรก ก็คือระบุไปยังสิ่งที่เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ, สัมมาทิฏฐิ เป็นองค์หนึ่งของอริยมรรคมีองค์แปด.

เดี๋ยวนี้เราระบุเพียงสัมมาทิฏฐิอย่างเดียว เพราะมันมีอะไรที่แฝงอยู่ในนั้นมาก, ถูตามหลักพระบาลีก็มีว่า สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาทณฺหา สพฺพํ ทุกฺขํ อปฺปจฺจุํ สัตว์โลกจะข้ามหรือก้าวล่วงความทุกข์ทั้งปวงเสียได้ เพราะสมฺมาทณฺหาสัมมาทิฏฺฐิ.

คำว่าสมฺมาทณฺหาในที่นี้ หมายความว่า มีอยู่กับเนื้อกับตัว ถืออยู่กับมือ แล้วก็ใช้อยู่ด้วย, ก็เรียกว่าสมฺมาทณฺหา ไม่ใช่ว่าแต่

ปาก เหมือนพวกคนสมาทานศีล แล้วก็ว่าแต่ปาก แล้วก็ไม่มีศีล ที่ถืออยู่กับเนื้อกับตัว คำนั่นมันใช้ผิดเสียแล้ว. ถ้าใช้ถูกมัน หมายความว่ามืออยู่ ใช้อยู่, สมาทาน คือถือเอาพร้อมทั่ว คือถือ อยู่กับมือเหมือนของใช้ ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ ถ้าสมา- ทานศีลก็มีศีลอยู่ ใช้เป็นประโยชน์อยู่. เดียวนี้เป็นเรื่องของ สัมมาทิฏฐิ ก็คือมีสัมมาทิฏฐิอยู่กับมือ แล้วก็ใช้อยู่ทุกอย่างทุก ประการ, เดียวมันก็เอานั่น เอานี้มา ดึงเอานั่นเอานี้มา จนเป็น พวงกันไปหมด.

สัมมาทิฏฐิเพียงคำเดียวก็พอ แปลว่า มีความเห็น คือ การเห็นที่ชอบที่ถูกต้อง คือมันจะเห็นว่าอะไรที่ชอบ ที่ถูก ที่มี ประโยชน์, แล้วมันก็เห็นจนกระทั่งว่า จะต้องใช้สิ่งนั้นอย่างไร จะใช้วิธีใด, แล้วก็ต้องเห็นอีกว่า มันต้องใช้ด้วย ต้องใช้เป็น แน่นนอน.

ถ้าความเห็น มันมีถูกต้อง มันก็จะเห็นว่า นี่ต้องใช้เป็น แน่นนอน คือใช้สัมมาทิฏฐินี้ต้องใช้เป็นแน่นนอน, มันก็ได้ใช้ไป แล้วก็ใช้เป็น เพราะมันรู้นี้ แล้วประโยชน์มันก็เกิดขึ้น ทำลาย ปัญหาต่าง ๆ ให้หลุดออกไปได้. อย่างนี้จึงเรียกว่าสัมมาทิฏฐิ คือ มีความรู้ ความเห็น ความเข้าใจ ความเชื่ออะไรก็ตามมันถูก

ต้อง, เห็นถูกต้องก็เห็นว่า ควรประพฤติควรกระทำอย่างไร, แล้วก็ทำได้สำเร็จ เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ.

ลักษณะของสัมมาทิฏฐิ

จะดูกันให้ละเอียดต่อไปว่ามันคืออะไร? แล้วมันจะมีขึ้นมาได้อย่างไร?

สัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนา มีหลักอยู่โดยใจความที่สำคัญที่สุด ก็คือ รู้กฎแห่งเหตุและผล ทั้งหมดทั่วๆ ไป, รู้กฎแห่งเหตุและผล พุดขึ้นเพียงเท่านี้ คุณคงจะนึกว่ามันง่าย แล้วคุณก็รู้เหตุและผล, เดียวก็จะพุดให้ฟังว่า อาจจะไม่รู้ก็ได้.

สิ่งใดเป็นเหตุ มันก็ทำให้เกิดผลขึ้นมา ก็มีสิ่งที่เป็นผลอย่างนี้ก็พอจะมองเห็นกันได้ไม่ยาก. แต่ที่จะให้มองเห็นลึกไปกว่านั้นก็คือว่า ไม่มีสิ่งใดที่ไม่เป็นทั้งเหตุและผล คือสิ่งเดียวนั้นแหละ ในขณะที่หนึ่งมันก็เป็นเหตุ แล้วก็กลายเป็นผล แล้วสิ่งที่เป็นผลนั้นก็จะเป็นเหตุอีก ให้เกิดผลอีก, วัฏที่เป็นผลขึ้นมา มันก็จะกลายเป็นเหตุอีก แล้วมันก็จะเป็นอย่างนี้เป็นภาพที่คุณเคยมองเห็นหรือเปล่า? ดูเหมือนจะมองเห็น

กันแต่เพียงว่าเหตุและผล เหตุให้เกิดผล.

ฉะนั้นเราไม่สามารถจะชี้ลงไปทีละสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วจะพูดว่าสิ่งนี้เป็นเหตุ หรือสิ่งนี้เป็นผล มันมีไม่ได้, ชี้ก่อน หินก้อนนี้เป็นเหตุหรือเป็นผล มันก็ไม่ถูกทั้งนั้น ถ้าพูดแต่อย่างเดียว มันเป็นผลของอันอื่นมา แล้วมันกำลังเป็นเหตุของอันอื่นต่อไป. เรานั่งกันอยู่คนเดียว ๆ นี้ เป็นเหตุหรือเป็นผล? มันเป็นผลของสิ่งข้างหลังมา แล้วกำลังเป็นเหตุของสิ่งข้างหน้าในขณะเดียวกันนั้นแหละ. นี่เป็นตัวอย่างอันหนึ่ง ที่เรียกว่ามันเป็นกฎแห่งเหตุผล บางคนก็ไม่ว่า.

กฎแห่งเหตุผลนี้มันก็มีเต็มไปหมด จนใช้ไม่หวาดไม่ไหว, เราต้องเอากฎแห่งเหตุผลที่มาใช้ประโยชน์ได้. ถ้าเอากันอย่างนี้แล้ว มันก็จะอยู่ในรูปของสิ่งที่เรียกกันว่า อริยสัจ ๔ ประการ ซึ่งระบุไปยังปัญหาโดยตรง และการแก้ปัญหานั้นได้ด้วย.

ที่ว่า ๔ ประการนั้น คือ ความทุกข์ ซึ่งมันเป็นตัวปัญหา, ใครมีความทุกข์อย่างไร มันก็รวมอยู่ในคำว่าทุกข์ในที่นี้. ให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าทุกข์กันก่อน แล้วก็รู้จักสืกลงไปถึงเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์นั้น ที่กำลังเป็นเหตุอยู่, อีกทางตรงกันข้าม ก็รู้ว่าถ้าไม่มีความทุกข์จะเป็นอย่างไร คือดับทุกข์แล้วจะเป็นอย่างไร,

แล้วรู้อันสุดท้ายอันที่ ๔ ว่า ทำอย่างไรความดับทุกข์จะสำเร็จได้. มันเลยกลายเป็น ๔ อย่าง คือความทุกข์ กับเหตุให้เกิดทุกข์ แล้วความดับทุกข์ กับทางที่จะให้ถึงความดับทุกข์ ที่เราสวดกันอยู่ทุกวัน ที่เป็นตัวบท เรื่องอริยสัจ ๔. นี่คือ ความรู้เรื่องกฎของเหตุและผล ชนิดที่จะเป็นประโยชน์ได้จริง, นี่คือสัมมาทิฐิในขั้นแรก.

ทีนี้สัมมาทิฐิที่จะสืบหน้าต่อไปอีก ก็คือ รู้การปฏิบัติตามกฏนั้น ให้สำเร็จได้จริง ๆ แม้ว่าเรารู้อย่างนั้น ๆ แล้ว แต่เราก็ทำไม่ได้ มีปัญหาอย่างอื่น ดังนั้นเราต้องมีสัมมาทิฐิที่รู้จริงเห็นจริง ถึงกับทำให้สามารถประพฤติปฏิบัติ ให้สำเร็จประโยชน์ตามนั้น.

เท่านี้ยังไม่พอ มันรู้จักเรื่องเหตุเรื่องผลเอาชนะปัญหาต่าง ๆ ได้ แต่ก็ยังขลุกขลักอยู่เกี่ยวกับเรื่องเหตุและผล. ก็จะต้องมีสัมมาทิฐิอีกระดับหนึ่ง ซึ่งไปไกลถึงขนาดที่เรียกว่า อยู่เหนือความกดดันของเหตุและผล ก็อยู่เหนือโลก เหนือเหตุ เหนือผล เหนือสิ่งที่กำลังเป็นเหตุและผลของกันและกัน ไหลเฉยเป็นเกลียวไป เป็นวนวนไป ต้องอยู่เหนือมันอีกทีหนึ่ง. ถ้าอย่างนี้อยู่เหนือเหตุผล เหนือทั้งเหตุ เหนือทั้งผล ซึ่งเป็น

ลักษณะของการลุดถึงนิพพาน คืออยู่เหนือโลก, นี่ก็เป็นลักษณะของสัมมาทิฐิ.

สรุปความว่า รู้กฎแห่งเหตุผลในรูปของอริยสัจ เท่าที่ควรจะรู้, แล้วก็รู้การปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายนั้น ๆ ให้สำเร็จประโยชน์จริง ๆ, ต่อมาจากนั้นอีก ก็ทำให้ดีเหนือไปกว่านั้น อยู่เหนือปัญหา เหนือเหตุและผล เหนืออะไรต่าง ๆ ทุกอย่างเสีย. มัวแต่รบรากับอยู่กับเหตุและผลนี้ มันก็ไม่ไปถึงไหน ต้องมีจิตใจที่อยู่เหนือการปรุงแต่งของเหตุหรือปัจจัย ไม่เป็นผลของอะไร เพราะว่าไม่ถูกปรุงแต่งด้วยเหตุ สัมมาทิฐิต้องเป็นอย่างนี้, นี่เรียกว่าส่วนที่เกี่ยวกับกฎของทุกข์และดับทุกข์.

สัมมาทิฐิทำให้ร่วมมือกันแก้ปัญหาลงโลก

เฮ้! ที่นี้มันไม่เพียงเท่านั้น มันยังมีเหลืออยู่อีก สัมมาทิฐิมันก็ต้องรู้อีกทางหนึ่งว่า รู้ว่าเราอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้โดยแน่นอน. ถ้ารู้อย่างนี้ก็เป็นสัมมาทิฐิเหมือนกัน มันก็มีเหตุผลด้วยเหมือนกัน ว่าให้มันเห็นได้ว่าเราอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้, นี่สัมมาทิฐิก็มองเห็นชัดว่า มันอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้.

นี่ก็รู้ใช้เหตุผล, รู้ใช้กฎแห่งเหตุผลนั้น คือร่วมมือเพื่อประโยชน์ด้วยกันและกันทุกฝ่าย ทั้งสองฝ่าย, นี่ก็เป็นเรื่องของสัมมาทิฐิ ซึ่งเดี๋ยวนี้กำลังไม่มี. ในโลกนี้มันมีแต่จะร่วมมือกันทำลายโลก คือขู่ว่าสวดหรือว่าสวดประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นประโยชน์ของตน, มันไม่รู้ชนิดที่จะว่าอยู่คนเดียวไม่ได้ในโลก แล้วจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้ไปในทางเอาเปรียบกันจะเอาเปรียบให้มากที่สุด. แล้วก็ยังรู้ถึงกับสามารถที่ปฏิบัติอย่างนั้นได้ด้วย คือ สามารถปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่นได้ด้วยจริงๆ ด้วย.

คุณต้องคอยสังเกตไว้ทุกระยะนะว่า สัมมาทิฐินี้จะเป็นธรรมาสตรา ช่วยแก้ปัญหาลงโลกเป็นส่วนรวมได้อย่างไร? สัมมาทิฐิมันก็มาถึงขั้นที่ช่วยผู้อื่น ร่วมมือกับผู้อื่นทำให้โลกนี้มันงดงามยิ่งขึ้น.

ที่นี้มันยังไม่หมด ยังจะต้องรู้ถึงขนาดที่ช่วยผู้อื่นให้อยู่เหนือปัญหาหรือเหนือโลกได้อีก. ถ้าเราเองคนเดียวปฏิบัติธรรมะสำเร็จ อยู่เหนือโลกเหนือปัญหาได้แล้ว ก็ยังจะต้องสามารถช่วยเพื่อนฝูง ให้อยู่เหนือโลกเหนือปัญหาดูด้วยกันทั้งหมด นี่เป็นการช่วยกันสร้างโลกของพระอรหันต์เจ้าขึ้นมา. สัมมาทิฐิมันจะไป

ไกลถึงอย่างนั้น มีการประพาศเป็นอยู่ถูกต้องโดยชอบแล้ว
โลกนี้ก็ไม่ว่างจากพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้อย่าง
นี้, นั่นคือเรื่องของสัมมาทิฐิ จะแก้ปัญหของตัวได้ แก้
ปัญหของผู้อื่นได้ ก็ช่วยโลกทั้งหมดไม่ให้มีปัญหา.

ที่นี้คนที่เขาไม่สนใจธรรมมะธัมโมเสียเลย เขาก็ไม่ยอม
เชื่อ เขาสั้นหัว ว่ามันจะไปถึงอย่างนั้นได้เทียวหรือ? นั่นก็เป็น
เรื่องของคนที่ลืบลูลืบลตา มันก็ลืบลูลืบลตาอยู่ทีนั้น.

แต่ถ้าผู้ใดมีสัมมาทิฐิ ที่ได้อบรมเจริญ ทำให้มากจริง
แล้ว จะไม่ถามอย่างนั้น จะไม่ตั้งปัญหาอย่างนั้น ว่ามันจะได้ถึง
อย่างนั้นเทียวหรือ, จะมองเห็นได้ด้วยสัมมาทิฐิว่า มันสามารถ
ทำได้ถึงอย่างนั้นอย่างทีพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า สัตว์โลกทั้งหลาย
จะล่วงพ้นความทุกข์ทั้งปวงได้ เพราะสมาทานสัมมาทิฐิ.

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ไม่มีอะไรที่จะเหลือไว้เป็นปัญหา
ชนิดทีสัมมาทิฐิมันแก้ไม่ได้, ถ้าขึ้นชื่อว่าสัมมาทิฐิแล้ว จะแก้
ปัญหาทุกอย่างทุกประการได้, ปัญหาของตนเอง ปัญหาของผู้อื่น
ปัญหาของโลกทั้งโลก เพราะมันรู้กฎของความสำเร็จ รู้เหตุของ
ความไม่สำเร็จ มันจึงแก้ปัญหได้.

เราจะได้ศึกษากันให้มากเป็นพิเศษ ในฐานะที่มันเป็น

ความรู้ที่کمเฉียบ ควรจะเรียกว่า เป็น ธรรมศาสตร์ที่สามารถ
จะช่วยเหลือโลกได้; ไม่ใช่ความรู้เรื่องปรมาณู ไม่ใช่ความรู้เรื่องอวกาศ
ที่จะช่วยเหลือโลกให้รอดได้, แล้วยังแถมจะเป็นความรู้ที่ทำให้ผู้มีนั้น
ทำลายโลกด้วยซ้ำไป ด้วยการเอาเปรียบกันหนักเข้าๆ แข่งขัน
กันหนักเข้า มันก็ทำลายโลก. ความรู้เรื่องปรมาณู เรื่องอวกาศ
นั้นไม่อาจจะช่วยเหลือโลก มันเป็นเรื่องวัตถุมากเกินไป, แล้วคนที่
ไปหลงในวัตถุ ก็ไม่คิดที่จะทำความสงบหรือสันติภาพ เพราะมัน
แสวงหาแต่ประโยชน์ส่วนตัว.

สิ่งที่จะช่วยเหลือโลกได้ก็คือสัมมาทิฐิ ถ้าสัมมาทิฐิมีแล้ว
มันจะมีอะไรที่จะช่วยเหลือโลกได้, หรือว่าสัมมาทิฐิจะมาเอาความรู้
เรื่องปรมาณูเรื่องอวกาศไปช่วยเหลือโลก มันก็ได้ แล้วมันก็เป็นได้ชนิด
เดียว คือมันได้แต่ส่วนวัตถุ มันช่วยไม่ได้ในส่วนจิตใจ แต่มันก็
ยังดีกว่า ที่จะเอาปรมาณูหรือความรู้อวกาศนี้ไปทำลายโลก เอามา
ใช้ช่วยเหลือโลกก็ยังดี แม้แต่จะช่วยได้นิดเดียวในเรื่องทางฝ่ายวัตถุ.

สัมมาทิฐิมันช่วยเหลือโลกได้ เพราะมันเป็นเรื่องทางธรรม
ทางจิตใจ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของทั้งหมด, ทำให้จิตใจมันเป็น
สัมมาทิฐิแล้ว มันก็แผ่ไปรอบตัว สำหรับจะมีความถูกต้อง
ไปทุกทิศทุกทาง มันจะช่วยเหลือโลกได้. ส่วนใหญ่มันอยู่ที่ส่วน

จิตใจ ไม่ใช่ส่วนวัตถุ ถ้ามีจิตใจที่ตั้งไว้ถูกแล้ว มันไม่มีความทุกข์เลย, มันไม่มีความเกิด มันไม่มีความตาย มันไม่มีความแก่ หรือไม่มีอะไรทุกอย่างที่เป็นปัญหา.

ในวันนี้เราพูดถึงถึงสิ่งที่เรียกชื่อกันว่า สัมมาทิฐิ โดยเค้าๆ เป็นตัวอย่างอย่างหนึ่งที่หนึ่ง ในฐานะเป็นธรรมศาสตร์ในชั้นสูง ที่จะสามารถช่วยโลกได้จริง. นี้คุณก็ไปปรึกษาหารือกันดู ในระหว่างพวกคุณ ที่มีการศึกษาอย่างนี้ เช่นจะตอบปัญหาว่าอะไรจะช่วยโลกได้?

เมื่อเราไม่รู้เรื่องสิ่งนี้ เราก็นึกเห็นไปแต่สิ่งที่เราเคยเรียนที่เคยรู้เท่านั้น. ถ้าไปถามศาสตราจารย์ที่เป็นฝรั่งเป็นอะไรที่เขาเคารพนับถือ จนไปตามกันเขา ไปขอศึกษาความรู้จากเขาว่า เขาคิดว่าอะไรที่มันจะช่วยโลก? คนที่ถนัดไปในทางไหน ก็มักจะตอบว่า ไอนั่นแหละมันจะช่วยโลกได้; แต่แล้วมันก็ช่วยไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องวัตถุทั้งนั้น.

โลกจะวินาศเพราะจิตมันเป็นอันตราย, จิตของคนเป็นอันตราย โลกจะวินาศ. ฉะนั้นก็ต้องแก้ไขที่จิตของคนในโลก ให้หายเป็นอันตราย มันจึงจะไม่วินาศ; เรื่องวัตถุก็กลายเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ มันขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าจิต.

ถ้าจิตดี อบรมดี เต็มไปด้วยสติปัญญา คือสัมมาทิฏฐิแล้ว มันก็ใช้วัตถุให้เป็นประโยชน์ได้ แล้วก็ใช้แต่ที่จำเป็น ไม่เอามาล้างผลาญกันเสียเปล่าๆ เหมือนที่กำลังทำอยู่ในโลกเวลานี้. ความหลง ความเข้าใจผิด ทำลายวัตถุเสียเปล่าๆ ก็มาก ถ้าเอามาใช้ ก็ใช้เพื่อให้ตัวเองมันหลงหนักขึ้น คือเป็นทาสของวัตถุหนักขึ้นนั่นแหละ อย่างนี้ไม่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิเลย.

ต้องขอกฎที่จะเรียกว่า มัชฌาทิฏฐิ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ก็ใช้สิ่งนั้นไปในทางที่ผิด, ทำลายประโยชน์ตน ทำลายประโยชน์ผู้อื่น หรือว่าทำลายทั้งสองฝ่าย ก็ต้องเรียกว่า อธรรม-ศาสตรา ศาสตราที่เป็นอธรรม ทำลายโลก; ธรรมศาสตรานั้นก็เป็นศาสตราที่จะช่วยตัดปัญหาชนิดนั้นเสีย คือช่วยโลก. เรามีชื่อนักศึกษาธรรมศาสตร์ทั้งที ก็รู้จักธรรมศาสตร์กันเสียให้ดี อย่าไปเอาธรรมศาสตร์มาเป็นธรรมศาสตร์ มันก็จะน่าสงสาร.

เอาละ เราพูดกันถึงเรื่องธรรมศาสตรากันให้ทุกแง่ทุกมุม รู้จักใช้ธรรมศาสตราเพื่อโลกสมัยปัจจุบัน ซึ่งมันมีตัวเรารวมอยู่ด้วยคนหนึ่งนะ มันปลอดภัยได้ มันไม่เสียหลายไปไหน; อย่าไปคิดว่าช่วยโลกแล้วเราก็ไม่ได้อะไร เพราะว่าเราก็รวมอยู่ในโลกนั้นด้วยคนหนึ่งเหมือนกัน. ฉะนั้นคิดช่วยโลกกันนั่นแหละ

มันถูก เราก็จะติดไปด้วย ในฐานะเป็นผู้รอดพ้น หลุดรอด.

ขอให้จำประโยคที่ว่า สมมาทิฏฐิ สมาทานา สพฺพํ ทุกขํ
อุปจจํ ไว้ให้ดีๆ ในฐานะเป็นตัวเครื่องมือในพระพุทธศาสนา
นี้ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานไว้ สำหรับจะแก้ปัญหات้ง
ปวง ที่เรียกว่าความทุกข์ทั้งปวง จะข้ามพ้นไปได้.

ขอให้สนใจ ให้ติดตามในการที่จะรู้จัก สิ่งทีเรียกว่า สัม-
มาทิฏฐิ, แล้วพยายามให้ได้เป็นบุคคลที่เรียกตัวเองได้ว่า เป็นผู้
สมาทานสัมมาทิฏฐิ คือมีสัมมาทิฏฐิอยู่กับมือ กำลังใช้ให้เป็น
ประโยชน์อยู่ไม่ยอมหยุดหย่อน สมมาทิฏฐิ สมาทานา แล้วก็จะ
แก้ปัญหات้งหลายทั้งปวงได้.

วันนี้ก็ขอยุติไว้เพียงเท่านี้ แล้วดูเหมือนคุณก็ไปเที่ยว
มาเหนื่อยๆ ผมก็ทำงานทั้งวัน ก็รู้สึกเหนื่อยเหมือนกัน, วันนี้
ก็หยุดแต่เพียงเท่านี้ก่อน.

ในโลกนี้มีแต่คนบ้า

โลกนี้มี	แต่คนบ้า	น่าใจหาย
เพราะมีอยาก	เป็นฐานล่าง	จนวางวาย
มีให้บ้า	มากมาย	จนวายปราณ
บ้าเรื่อยเปื่อย	บ้ากินกาม	และบ้าเกียรติ
หรือมีใคร	เคยเกลียด	ลองว่าขาน
บวกหรือลบ	บ้าเกินบ้า	ทุกอาการ
ดีหรือชั่ว	มัวชมชาน	บ้าปานกัน
ในโลกนี้	จึงมีแต่	คนบ้า
ถ้าไม่จริง	มาต่อว่า	เอากะฉัน
จะได้บ้า	กันต่อไป	ให้พัลวัน
ได้บ้ากัน	ต่อไป	ในจักรวาล
อันความอยาก	นั้นครอบงำ	คนทั่วไป
ใครไม่อยาก	ได้อะไร	ลองไขขาน
อันความอยาก	เป็นความบ้า	ทุกอาการ
ดีหรือพาล	ก็คือบ้า	มาด้วยกัน

อันความอยาก	มีว่อน	แต่อ่อนนอก
อยากนมแม่	ไม่ต้องบอก	ให้ใครชั้น
อยากอะไร	ใจระบม	จมนวัน
เมืองสวรรค์	ก็ยังอยาก	เป็นปากปลิง
บ้าสวรรค์	พิษฉม้ง	ยังไม่รู้
จึงได้บ้า	กันอยู่	เป็นผีสิง
บ้าตนเอง	เป็นคนบ้า	น่าซังซิง
บ้าอย่างยิ่ง	คือบ้าตัว	ของตัวเอง

พุทธทาส อินทปัญโญ

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

รายนามผู้บริจาคคำพิมพ์

คุณมานิตย์ เจริญกุล	๒,๐๐๐
คุณสันติ - สมพิศ เจริญกุล	๑,๕๐๐
คุณสรเสริญ - ศิริพร เจริญกุล	๑,๕๐๐
คุณวัฒนา - ปราณี ถิ่นเศรษฐ์	๑,๐๐๐
คุณจิตติ - พรรณี กุลวานิช	๑,๐๐๐
คุณปรีชา ชื่นชม	๑,๐๐๐
คุณสอหวน คันติวิวัฒน์	๑,๐๐๐
คุณมณี แซ่ซ้อ	๑,๐๐๐
คุณอาภา เอียวบำรุง	๑,๐๐๐
ร้านธีระโฮสเทล ถนนพังงา จ.ภูเก็ต	๑,๐๐๐
คุณโอภาส - จินตนา สดคมขำ	๑,๐๐๐
คุณควน ขงกิม	๑,๐๐๐
คุณทวี - จุไร โลหะกุล	๑,๐๐๐
คุณเพ็กเหลียน เอียวพานิช	๕๐๐
คุณเจียน คันภีบาล	๕๐๐
คุณเลี้ยว แซ่ตัน	๕๐๐
คุณสนอง - มณฑา ฤกษ์วิเศษ	๕๐๐
คุณโหง่ขั้ว ครีบำรุง (อุทิศให้ นายสกลด์ ครีบำรุง)	๕๐๐
คุณวันดี ลิ้มพิพัฒน์	๕๐๐
คุณมลวัลย์ คิวสกุล (อุทิศให้ บิดา - มารดา)	๕๐๐
คุณอุทิศ วัฒนอง	๕๐๐
แพทย์หญิงทวีศิริ วัฒนศิริ	๕๐๐
คุณอรวรรณ วงศ์พานิช	๕๐๐
คุณละมัย ชีรนิตยภาพ	๕๐๐
คุณวินิจ ผลโกมล	๓๐๐
คุณวันทนี เกียรติชัยประสพ	๓๐๐
คุณประภา กุลจรรยาวิวัฒน์	๒๐๐
คุณประยูร พฤกษ์วิวัฒน์	๒๐๐
คุณอารยา คันสกุล	๒๐๐
คุณบุญศรี ศิริกุล	๒๐๐
คุณชุมสาย คันภีบาล	๒๐๐
คุณเพ็กหงา จิ่งสกุล	๑๐๐
คุณเจ็กสี่ ถิ่นเจริญ	๑๐๐
คุณสุดา เจริญกุล	๑,๕๐๐
จากเงินร่วมบำเพ็ญกุศลศพ นางนวล เจริญกุล	๕,๐๐๐

รายชื่อหนังสือ ชุดหมุนล้อ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	
๑.	พระพุทธคุณคำกลอน	๔	๒๘.	ความเป็นพระอรหันต์	๑	๔๙.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑	
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๒๙.	ธรรมะคุ้มครองโลก	๑	๕๐.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลกให้รอดอยู่ได้	๑	
๓.	การทำงานคืออะไร?	๑	๓๐.	คุกของชีวิต กับ เสน่ห์ของคุก	๑	๕๑.	เลิกอายแล้วมาอยู่กับอติมมยดา	๒	
๔.	ทรัพย์สมบัติคืออะไร?	๑	๓๑.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องรู้จัก	๑	๕๒.	ความไม่เห็นแก่ตัวและความสุขสามระดับ	๑	
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์	๑	๓๒.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั้นคือความทุกข์	๑	๕๓.	อารมณ์ภกตาของการเลิกอาย	๑	
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ	๑	๓๓.	การหมดความเห็นแก่ตัวคือหมดทุกข์	๑	๕๔.	พระรัตนตรัยนั้นแหละคือตัวพุทธศาสนา	๑	
๗.	ปาวณา และธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๓๔.	ชีวิต คือชนชั้นทั้งห้าไม่ใช่ตัวตน	๑	๕๕.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่งที่เป็นพื้นฐานของชีวิต	๑	
๘.	ชาติในปัจจุสมุปบาท	๑	๓๕.	อติมมยดาภกตา	๒	๕๖.	อริยสัจและอติมมยดาภกตาและอติมมยดากับธรรมจักร	๑	
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุคปัจจุบัน	๑	๓๖.	อติมมยดาใช้ทำอะไรได้บ้าง	๒	๕๗.	อติมมยดาเท่าที่ควรจะรู้จักกันไว้บ้าง และอติมมยดาช่วยได้ในทุกกรณี	๑	
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑	๓๗.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต	๑	๕๘.	เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้	๑	
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๓๘.	คู่มืออานาปานสติภาวนาอย่างสมบูรณ์แบบ	๒	๕๙.	อิทธิปัจจัยตามฐานะหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา	๑	
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑	๓๙.	การใช้อานาปานสติให้เป็นประโยชน์ในบ้านเรือน	๒	๖๐.	อติมมยดา	๑	
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑	๔๐.	บทช่วยจำสำหรับเรื่องอติมมยดา	๑	๖๑.	การสืบอายุพระศาสนา	๑	
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษาทั้งชนิดมีตัวตนและไม่มีตัวตน	๑	๔๑.	อติมมยดา กับ สันติภาพ	๑	๖๒.	สุดยอดของความถูกต้องคือ นิพพาน	๑	
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑	๔๒.	พระรัตนตรัยที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๒	๖๓.	พระคุณของแม่	๑	
๑๖.	คุณพระไม่ตายและเกิดมาทำไม?	๑	๔๓.	การพัฒนาชีวิตโดยพระไตรลักษณ์จัดเป็นอติมมโย	๑	๖๔.	ประมวลรูปแบบแห่งสากลพรหมจรรย์	๑	
๑๗.	ความรักดี	๑	๔๔.	ปาฏิหาริย์แห่งอติมมยดา	๑	๖๕.	การตกอยู่ใต้อำนาจของระบบประสาท	๑	
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "พระเจ้า"	๑	๔๕.	สหายธรรมของอติมมยดาและอติมมยดากับปัญหาของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑	๖๖.	ดับไม่เหลือ	๑	
๑๙.	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๔๖.	พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่รู้จักและอุดมคติของความ เป็นแพทย์	๑	๖๗.	มนุษย์ทำสงครามกับพระธรรมหรือพระเจ้า	๑	
๒๐.	การทำวัตรตามแบบโบราณ	๑	๔๗.	การเห็นพระพุทธเจ้า พระองค์จริง และพระพุทธเจ้ามีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง	๑	๖๘.	ปทานุกรมธรรมะสำหรับชาวบ้าน	๑	
๒๑.	ประมวลปรมัตถธรรมที่คนธรรมดาควรทราบ	๑				๖๙.	สันติปฏิรูป	๑	
๒๒.	โลกอื่น	๑				๗๐.	ชีวิตคือการลงทุนเพื่อผลอันสูงสุด	๑	
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑				๗๑.	ธรรมศาสตร์ในขั้นที่จะสามารถช่วยโลกได้	๑	
๒๔.	นิเวศน์	๒							
๒๕.	วันครุ	๑							
๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรม	๑							
๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลังกระทำ ก็มีสวรรค์ อยู่ ณ ที่นั่นเอง เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่ตนควรจะมีหน้าที่อะไร	๑							

ธรรมศาสตร์ ในขั้นที่จะช่วยโลกได้

- ธรรมศาสตร์มีอยู่ 2 ระดับ คือระดับที่แก้ปัญหส่วนบุคคล และระดับที่แก้ปัญหของโลก.
- ความมุ่งหมายของการประพตธรรมมี 3 ชนิด : เพื่อประโยชน์ตน เพื่อประโยชน์ผู้อื่น และเพื่อประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย.
- ประโยชน์มี 2 ชนิด : ประโยชน์อย่างโลกๆ และประโยชน์ที่เหนือโลก.
- ผลการประพตประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายนั้น จะมีตั้งแต่ พลโลกที่ดี ฤๅษีมุณี โภธิสัตว์ ไปจนถึงพระอรหันต์.
- ในโลกนี้ ไม่มีใครประพตประโยชน์กันอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่ว.
- ยิ่งเจริญด้วยวัตถุ ก็ยิ่งเพิ่มวิฤตการณ์.
- โลกใกล้จะถึงจุดสูงสุดของกลียุค ที่เรียกว่า มิคสัญญี.
- สิ่งที่จะช่วยโลกได้ คือ ธรรมศาสตร์ อย่างแรกคือ สัมมาทิฐิ.
- หลักสำคัญของสัมมาทิฐิ คือรู้กฎของเหตุและผล ในรูปของอริยสัจ ๔, รู้การปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์ แล้วก็ทำให้อยู่เหนือเหตุและผล คือการลุดถึงนิพพาน.
- สัมมาทิฐิ ทำให้ร่วมมือกันแก้ปัญหของโลก.
- โลกจะวินาศ เพราะจิตของคนเป็นอันธพาล รู้แต่ธรรมศาสตร์.
- จงพยายามที่เป็นผู้ สมทานสัมมาทิฐิ แล้วก็จะแก้ปัญหทั้งปวงได้.